

راهنمای تفکر نقادانه

پرسیدن سؤال‌های به‌جا

ام. نیل براون، استیوارت ام. کیلی
ترجمه کورش کامیاب
ویراسته هومن پناهنده
ویراست چهارم

فهرست مطالب

- الف یادداشت مترجم
ث پیش‌گفتار
- ۱ فصل اول: فایده پرسیدن سؤال‌های به‌جا
۲۱ فصل دوم: مسئله چیست و نتیجه/مدعا کدام است؟
۳۷ فصل سوم: دلایل استدلال کدام‌اند؟
۵۵ فصل چهارم: کدام واژه‌ها یا عبارات‌ها مبهم‌اند؟
۷۷ فصل پنجم: تضادهای ارزشی و فرض‌های ارزشی کدام‌اند؟
۱۰۳ فصل ششم: فرض‌های توصیفی کدام‌اند؟
۱۲۱ فصل هفتم: آیا مغالطه‌ای در کار نیست؟
۱۵۱ فصل هشتم: شواهد چقدر محکم‌اند:
- شهود، تجربه شخصی، گواهی اشخاص و استناد به نظر مراجع

۱۷۳	فصل نهم: شواهد چقدر محکم‌اند:
	مشاهده شخصی، تحقیقات علمی، نمونه‌های موردی، و تمثیل‌ها؟
۲۰۳	فصل دهم: آیا علت‌های بدیلی در کار نیستند؟
۲۲۷	فصل یازدهم: آیا آمار عرضه‌شده فریب‌دهنده نیست؟
۲۴۳	فصل دوازدهم: چه اطلاعات مهمی بیان نشده است؟
۲۶۳	فصل سیزدهم: چه نتیجه/مدعاهای معقول دیگری می‌توان مطرح کرد؟
۲۸۱	فصل چهاردهم: تمرین و مرور مطالب
۲۹۸	سخن پایانی
۳۰۲	نمایه

مقدمه

همه کسانی که از فیلم دیدن لذت می‌برند مشتاق‌اند که موضوع جدیدترین فیلم‌ها را بدانند. از خود می‌پرسند آیا الآن به تماشای فلان فیلم برویم، صبر کنیم تا بعداً آن را از فروشگاه‌های کرایه کنیم، یا کاملاً از دیدنش صرف‌نظر کنیم؟ بسیاری از آدم‌های خبیره در زمینه فیلم هستند که می‌توانند در این مورد ما را راهنمایی کنند. ولی ما باید تابع نظر کدام یک از این خبرگان باشیم؟ نظردادن کار ساده‌ای است؛ هرکس می‌تواند نظری داشته باشد. اما کدام یک از آدم‌های خبیره در زمینه فیلم آن نوع آگاهی را دارد که بتوانیم به نظرش اعتماد کنیم؟

ما نویسندگان این کتاب عاشق فیلم‌دیدن‌ایم، ولی هر دوی ما می‌خواهیم در این‌که چه فیلمی را تماشا می‌کنیم مشکل‌پسند باشیم. یعنی درعین حال که شیفته فیلم‌دیدن هستیم، فیلم‌های زیادی هستند که ما نمی‌خواهیم آن‌ها را تماشا کنیم. تصمیم‌گرفتن درباره این دسته از فیلم‌ها کار سختی است و برای همین ما برای آسان‌تر کردن کارمان اغلب به یکی از پایگاه‌های اینترنتی مورد علاقه‌مان^۱ مراجعه می‌کنیم.

ازسوی دیگر، یکی از بدیهی‌ترین چیزهایی که با خواندن ده‌ها نقد و نظر در مورد یک فیلم خاص به آن پی می‌بریم این است که بی‌تردید نظر آدم‌ها عیناً مثل

---

1. www.rottentomatoes.com

هم نیست. هر فیلمی را که دلتان می‌خواهد در نظر بگیرید و نقد و نظرهای مربوط به آن را بررسی کنید. می‌بینید به‌رغم این که منتقدان زیادی از آن فیلم بد گفته‌اند، جایی منتقدی پیدا می‌شود که نسبت به فیلم نظر مثبت دارد. به همین ترتیب، محبوب‌ترین فیلم تاریخ سینما را در نظر بگیرید و نقدها را بخوانید. می‌بینید منتقدی بوده که فکر می‌کرده فیلم مزخرفی است.

تجربه فوق‌بخش اعظم زندگی ما آدم‌ها را به تصویر می‌کشد. مثلاً، پزشکان، قانون‌گذاران، مهندسان، لوله‌کش‌ها و کارآگاهان همگی در صنف خودشان درباره‌ی این که در فلان موقعیت چه اقدامی مناسب است باهم اختلاف نظر دارند. ولی ما که مصرف‌کننده‌ی نظرات آن‌ها هستیم چگونه باید واکنش نشان دهیم؟ کتاب حاضر بهترین پاسخی را که ما نویسندگان می‌توانیم به این پرسش بدهیم در خود دارد. باید مهارت‌ها و نگرش‌هایی را در خود پرورش بدهید که به شما امکان می‌دهد خودتان تصمیم بگیرید که کدام نظرات را بپذیرید.

شما در مقام شخصی فکور باید درباره‌ی این که نسبت به آنچه می‌بینید و می‌شنوید چه واکنشی نشان دهید دست به انتخاب بزنید. یک انتخاب این است که هر نظری را که با آن روبه‌رو می‌شوید عیناً بپذیرید؛ چنین برخورد ماشین‌واری نتیجه‌اش این است که شما نظرات دیگران را از آن خود می‌کنید. در مقابل، گزینه‌ای هم هست که برخورد فعالانه‌تری را می‌طلبد: این که با پرسیدن سؤال‌هایی تلاش کنید تا درباره‌ی قدر و ارزش آنچه می‌شنوید و می‌خوانید به نظری خاص خود برسید. این کتاب برای کسانی نوشته شده که راه دوم را ترجیح می‌دهند.

تفکر نقادانه‌ی راه‌ی‌بخش

گوش دادن و خواندن نقادانه — یعنی این که آنچه را می‌شنویم و می‌خوانیم حساب‌شده و اصولی ارزیابی کنیم — به مجموعه‌ای از مهارت‌ها و نگرش‌ها نیاز دارد. این مهارت‌ها و نگرش‌ها حول رشته‌ای از سؤال‌های نقادانه مرتبط به هم شکل می‌گیرند. ما این سؤال‌ها را یکی یکی فرا می‌گیریم اما هدفمان این است که در نهایت بتوانیم آن‌ها را به‌طور یک‌جا برای مشخص کردن بهترین تصمیم قابل حصول به کار بگیریم.

ما می‌توانستیم این سؤال‌ها را به‌صورت فهرستی از کارهایی که شما باید انجام دهید بیان کنیم، اما بیان کردن آن‌ها به‌صورت نظامی از سؤال‌ها با آن روح کنجکاوی، تردید، و ماجراجویی فکری که لازمه‌ی تفکر نقادانه است سازگاری

بیش‌تری دارد. اندیشیدن توأم با دقت همواره پروژه‌ای ناتمام است، داستانی است که هرگز به پایان نمی‌رسد. سؤال‌های نقادانه انگیزه و سمت‌وسوی لازم را برای تفکر نقادانه به ما می‌دهند؛ ما را در مسیر جست‌وجوی پیوسته و مداوم نظرات، تصمیم‌ها، یا قضاوت‌های بهتر به‌پیش می‌برند. بنابراین، عبارت **تفکر نقادانه**، آن‌طور که ما آن را به کار خواهیم برد، به موارد زیر اشاره دارد:

۱. آگاهی از مجموعه‌ای از سؤال‌های نقادانه وابسته به هم؛
۲. توانایی پرسیدن و پاسخ‌دادن به پرسش‌های نقادانه در مواقع مناسب؛ و
۳. میل به استفاده‌ی فعالانه از این سؤال‌های نقادانه.

هدف کتاب حاضر این است که هر سه جنبه‌ی فوق را در شما تقویت کند. اصولاً سؤال کسی را که طرف سؤال قرار می‌گیرد ملزم می‌کند که واکنش نشان دهد. ما با پرسیدن سؤال داریم به آن شخص می‌گوییم من کنجکاو هستم؛ می‌خواهم بیش‌تر بدانم؛ به من کمک کن. این درخواست نشان‌دهنده‌ی احترامی است که به او می‌گذاریم. سؤال‌ها برای این هستند که به هرکس که آن‌ها را می‌شنود سرخ بدهند و مسیر حرکت را برایش مشخص کنند. از این لحاظ، تفکر نقادانه با خواست ما برای اصلاح اندیشه‌هایمان آغاز می‌گردد. شما با پرسیدن دراصل می‌خواهید این را برسانید که به کمک نیاز دارید تا درباره‌ی آنچه بیان می‌شود به فهم و درک عمیق‌تری برسید.

ما این سؤال‌های نقادانه را یکی یکی با شما درمیان می‌گذاریم، اما شما هر وقت که بخواهید به آنچه می‌شنوید یا می‌خوانید واکنش نشان دهید باید از این سؤال‌ها به‌صورت یک‌جا، استفاده کنید. این سؤال‌ها برای بهتر کردن شیوه نوشتن و سخن‌گفتن شما نیز مفید واقع خواهند شد، زیرا در موارد زیر به شما کمک خواهند کرد:

۱. وقتی نسبت به یک مقاله یا شواهد و قراین عرضه‌شده در کتابی درسی، نشریه و مجله‌ای ادواری، یا مطالب یک پایگاه اینترنتی واکنش نقادانه نشان می‌دهید؛
۲. وقتی درباره‌ی کیفیت یک درس‌گفتار یا سخنرانی داوری می‌کنید.
۳. وقتی استدلال می‌کنید؛
۴. وقتی تکلیف درسی شما این است که با خواندن یک متن مقاله‌ای بنویسید؛ یا
۵. وقتی سر کلاس در بحث‌ها مشارکت می‌کنید.